

H.C.A. van Kampen, de vader van de zeilsport (Deel 1)

Tekst: Ton Wegman

H.C.A. van Kampen heeft bij oudere zeilers nauwelijks introductie. Hij was schrijver, journalist, jachtontwerper en illustrator. Van Kampen kreeg grote bekendheid met zijn boek *De Zeilsport* en hij was mede-oprichter en 19 jaar hoofdredacteur van de *Waterkampioen*. Zo speelde hij een grote rol in de popularisering van de watersport. In een paar artikelen besteden we aandacht aan Van Kampen. In de eerste twee afleveringen staat de persoon centraal, vervolgens kijkt Elisabeth Spits een aantal van zijn bekende en onbekende ontwerpen.

Passanten en burenen op de Singel in Amsterdam moeten vreemd opgekeken hebben toen er uit het zolderraam van het uitgevershuis P.N. van Kampen en Zoon een bootje naar beneden werd getakeld. Zoiets was eind negentiende eeuw een opmerkelijke gebeurtenis. Bovendien bleek een puber, die gespannen toekeek hoe het scheepje naar beneden kwam, de bouwer van het vaartuigje te zijn. De naam 'Mug' stond geschilderd op de glimmende romp, die voor het eerst het daglicht zag. Voorzichtig werd het bootje op een kar gesjord en vervolgens naar de Amstel gesleept voor de tewaterlating. Hermann Carl Anton van Kampen had al zijn vrije tijd in dit project gestoken. Waarschijnlijk als gevolg van zijn scheepstimmerwerk bleef hij zitten op de HBS, maar hij had het toch maar gedaan. Hoe de *Mug* er precies uitzag weten we helaas niet, maar de prestatie die de jonge Van Kampen leverde in een tijd waarin het begrip 'doe-het-zelf' nog niet bestond, is veelzeggend.

H.C.A., zoals hij door vrienden en familie werd genoemd, voelde een grote aantrekkingskracht tot het water en zijn ouders vonden dat gedoe met bootjes wel goed. Financieel ging het de familie voor de wind. De uitgeverij had een breed fonds met populaire auteurs, zoals Couperus, maar ook met wetenschappelijke en theologische boeken. Taal en letteren zaten de Van Kampens in de genen; overgrootvader Nicolaas Godfried van Kampen was Hoogleraar Nederlands en geschiedenis geweest, grootvader Pieter

Een portret van de jonge Van Kampen, die zich hier heeft laten fotograferen met zeilpet. Foto: archief Marjo IJff van Kampen

Nicolaas van Kampen stichtte de boekhandel en uitgeverij. De vader van H.C.A. was in 1873 mede-vennoot geworden in het bedrijf.

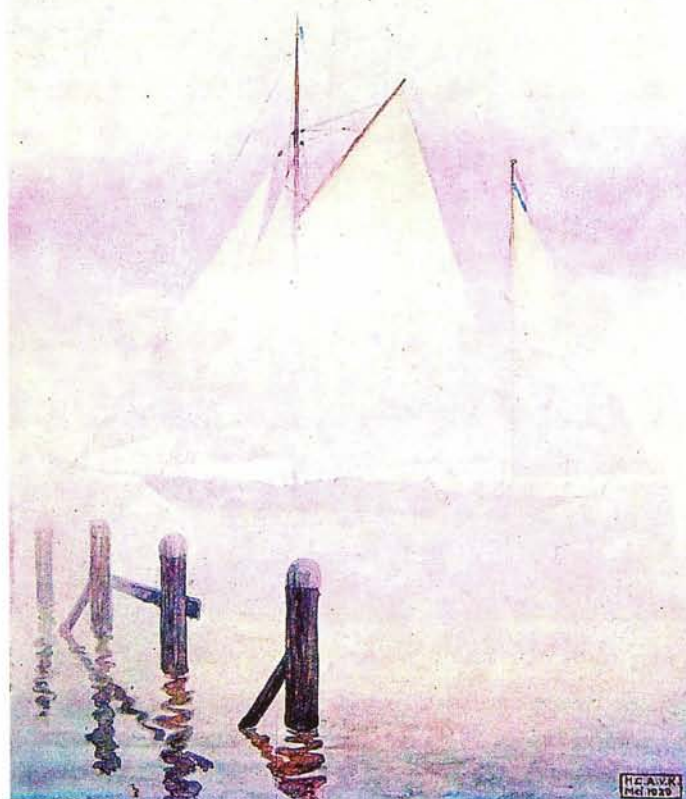
UITGEVER

In 1899 haalde Van Kampen zijn diploma aan de Eerste Vijfjarige HBS op de Keizersgracht. Het jaar daarop verhuisde hij naar 's-Gravenhage; vermoedelijk om als vrijwilliger ervaring op te doen bij een collega-uitgeverij. Ook verblijft hij een tijd in Antwerpen. Zijn laatste 'opleidingsjaar' brengt hij door in het Zwitserse Zürich, van waaruit hij in mei 1904 terugkeert. Hij is dan 22 jaar. In 1907 worden hij en zijn jongere broer Jan Wijnand officieel vennoten. Wat zijn taken in de uitgeverij precies waren, is moeilijk te achterhalen. Maar hij heeft zich onder meer beziggehouden met productiewerk en vormgeving, want van zijn hand zijn enkele boek-

bandontwerpen voor de uitgeverij bekend. Hij had een onmiskenbaar tekentalent. Op de HBS moet hij een stimulerende tekenleraar gehad hebben. Het vak tekenen stond toen in een heel ander aanzien dan nu. Niet de persoonlijke expressie stond voorop, maar de waarneming en het vermogen om de werkelijkheid weer te geven in het platte vlak. Bovendien werd tekenen als een dienend vak gezien ten behoeve van de kunstnijverheid. Aan de vele illustraties die hij voor zijn boeken en artikelen heeft gemaakt en aan zijn ontwerptekeningen is te zien dat hij een stevige scholing op dat gebied heeft gehad. Van de noodzakelijke kennis op het gebied van de grafische technieken, onontbeerlijk in het uitgeversbedrijf, heeft hij ook tijdens zijn latere journalistieke werk veel plezier beleefd. Hij wist uit ervaring wat er in druk wel en niet kon.

WATERSPORT IN AMSTERDAM

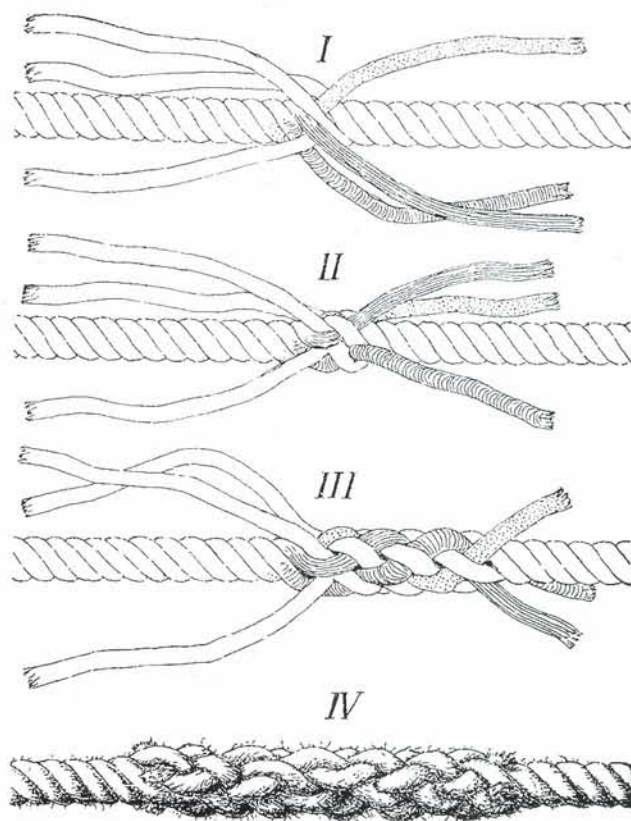
In veel opzichten had Van Kampen het tij mee. Er was sprake van een stijgende belangstelling voor de watersport in het steeds welvarender wordende Amsterdam. Vooral in het laatste kwart van de negentiende eeuw maakte de stad een economische bloeitijd door. Het Centraal Station, het Rijksmuseum, het Concertgebouw, de sluizen bij IJmuiden en het Noordzeekanaal zijn nog landmarks uit deze turbulente economische periode. Het was de tijd van de

Voor boeken en tijdschriften maakte Van Kampen vooral gebruik van illustraties die hijzelf maakte. Deze aquarel stond op het omslag van het havennummer van de Waterkampioen in 1929.

Aan de Singel 330 in Amsterdam was het familiebedrijf gevestigd. Boven de uitgeverij was het woonhuis en op de zolder bouwde Van Kampen in zijn jeugd zijn allereerste bootje. Foto: Ton Wegman

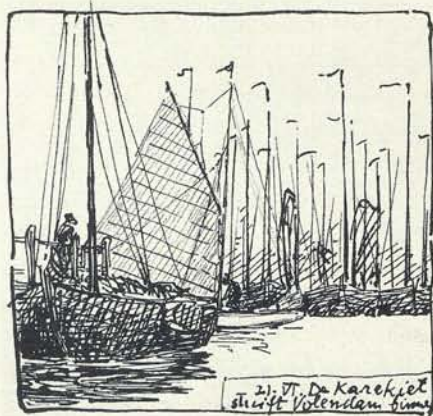
Korte splits

Deze tekening is er een van de vele die Van Kampen maakte voor *De Zeilsport*. Het is niet alleen een heldere technische illustratie, ook een mooie compositie. Door het toepassen van verschillende arceringen lukte het om een ingewikkelde serie handelingen duidelijk te maken.

Uit het logboek van de Karekiet (1907-1908)

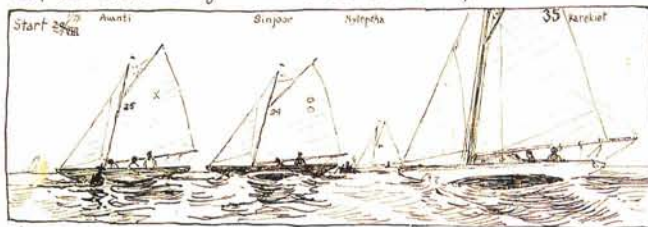
Van 10 tot 18 augustus 1907 wordt met de Karekiet een vakantietocht gemaakt. Het traject loopt via Enkhuizen, Kampen, Elburg en Harderwijk naar de ondiepe haven van Huizen waar ze wegens harde wind door een botter naar binnengesleept worden. We volgen de laatste dagen van deze tocht, te beginnen met het vertrek uit Huizen.

16 aug. 's Morgens om 6 uur moesten wij er uit, daar het dan hoogwater was. De wind bleek gedraaid naar 't Noorden, dus moest de schuit naar buiten gesleept worden, wat met de glibberige stenen van de dam een lastig karwei'tje was. 's Nachts had het geonweerd en er hingen nog smerige buitjes, dus maar weer op de gewone manier gereefd. Na eenige korte slaagjes kwamen wij in diep water en konden toen naar Uitdam op den Westwal aanliggen. Gaandeweg werd het weer beter en de wind zwak, dus wordt het reef van het grootzeil geheel uitgedraaid en de groote fok aangeslagen. Met een weer wat opfrischend windje komen wij in Volendam aan en maken vast in de O. hoek van den haven. 's Middags maakten wij bij mooi weer een uitstapje per trek-schuit naar Edam, wandelen terug en dineren bij Spaander. Daarna haalden wij de schuit uit den haven en zeilen voor de fok naar het

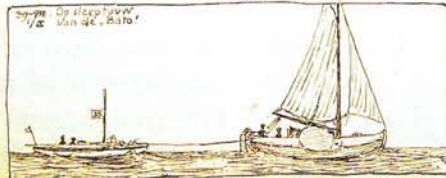

De haven van Volendam was een geliefde bestemming voor Van Kampen en zijn vrienden. Vooral de bohémienachtige sfeer rond de kunstenaars in Hotel Spaander had een grote aantrekkingskracht. In het weekeinde lag de haven afgepakt vol met bidders en was het niet eenvoudig om een plaatsje te vinden.

Kon. roei- en zeilver op zondag a. s.
29 Aug. - 's Avonds de schuit van Ritsjoch gehaald. Met een zwak W. windje kwamen we naar den Y. haven. Aan boord Mij. Eberwein.

zijn) 4 min. 54 sec. vóórgeven, doch krijgt van de Nyleptha 1 min. 38 sec. voor. We hadden als 3^e man Jo. Scheuer aan boord. De baan is: Muiderton - vinstoren Marken - vinstoren Y - Muiderton. De wind was N.W., later wat meer naar 't N., en mij sterk, dus hadde wij nogal gereef. Het bleek al dadelijk, dat de mast van de Karekiet mit

in orde was; hij boog verschrikkelijk; daardoor stond het zeil niet goed en liepen we niet met volle kracht. We startten vrij goed achter Avanti en Singoor en liepen de laatste al spoedig voorbij. Nyleptha was voor. Loos bleef de stand tot o'cht bij

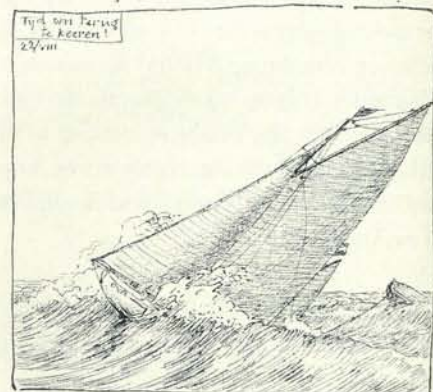

Met de Karekiet - een in Hamburg gebouwde 8 meter lange en 2 meter brede kajuitboot met 48 m² zeil - werd aan wedstrijden deelgenomen. De boot was snel met licht weer, maar in een wedstrijd met harde wind op de Zuiderzee ging de mast over boord.

steigertje achter het hotel waar wij wilden overnachten, daar wij bang waren in de haven door de thuiskomende vischervloot geblokkeerd te worden. Toen wij echter om ongeveer 11 uur van Spaander komende, slaperig naar kooi wilden gaan, was de gewone harde Z.W. wind weer komen opsteken en zou er geen sprake van slapen zijn, daar buiten op zee. Wij moesten in het pikdonker weer reven, fok aanslaan, enz., om met een paar slagen weer in den haven te komen. Op aanbeveling van den havenmeester weer aan de O. kant vastgemaakt. 't Gevolg was dat wij den heelen nacht op een verschrikkelijke manier lagen te rijden, waarin pas verandering kwam toen de bidders thuis kwamen en zich om ons heen nestelden. 17 aug. Daar wij tot dien tijd (6 uur 's morgens misschien), ongeveer geen oog hadden toegedaan, sliepen wij tot 's middags 2 uur door. Toen waren wij dan ook geheel door de bidders ingesloten. Wij hielden, maakten de schuit schoon, aten en dronken, haalden met veel moeite en met behulp van ettelijke vischers de schuit tuschen zijn botteromknelling uit en legden ze aan het Westerhoofd vast. 's Avonds vierden wij de verjaardag van Mevr. Spaander met een genoeglijk fuffje in 't hotel.

18 aug. Toen wij 's morgens 8 1/2 uur uitzeilden, was 't alweer stormweer. Wind Z.W. Dus maar weer op de traditionele manier gereefd en den stormfok aangeslagen. 't Jong-

ste zontje van Spaander was als gast mee - en werd zeeziek. We moesten pal tegen de wind naar Amsterdam, hadden echter in verhouding tot de laatste dagen betrekkelijk kalme zee. Bij Uitdam ontmoetten wij de vloot van 't Y', die vóór den wind op weg was naar de zeilwedstrijden in Sneek. Later werd de wind minder en op 't IJ mistte het. Onderweg voortdurend regen, dus waren we blij toen we om een uur of 2 in den IJ-haven aanlandden. Daarmee was onze vakantietocht om. 't Weer was beroerd, we voerden bijna dagelijks stormzeilen en konden onze plannen om naar Harlingen of Den Helder te gaan, helaas niet uitvoeren.

Deze tekening laat de yawl De Halve Maen zien tijdens een ruige tocht voor de Belgische kust. Van Kampen gaf de illustratie de titel 'Tijd om terug te keren'. Met de boot werden meerdere tochten op de Noordzee gemaakt.